

Національний
банк України

Презентація на зустріч з учасниками ринку небанківських фінансових послуг для обговорення проєктів:

- Положення про організацію системи управління ризиками у надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах;
- Положення про організацію системи внутрішнього контролю у надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах;
- Методичних рекомендацій щодо організації корпоративного управління в надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах.

Департамент методології регулювання діяльності
небанківських фінансових установ

м. Київ, 01 липня 2022 року

Ця презентація підготовлена виключно з метою ознайомлення з проєктами майбутнього регулювання. Жодне положення, зазначене у цій презентації, не слід розуміти як конкретну вимогу, що міститься у проєкті регуляторного акта. Бачення майбутнього регулювання, що міститься у цій презентації, може бути змінено або вдосконалено за результатами подальшого опрацювання та обговорення з учасниками ринків фінансових послуг

Необхідність розробки проєктів та набрання чинності

Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»

- Відповідно до статті 28 Національний банк України визначає вимоги до **системи корпоративного управління, управління ризиками та внутрішнього контролю**

Необхідність підвищення рівня культури управління ризиками та корпоративного управління

- Рівень корпоративного управління та культури управління ризиками і організації системи внутрішнього контролю на небанківському фінансовому ринку потребує **підвищення та приведення у відповідність з міжнародними підходами**

Набрання чинності

Набрання чинності вимогами Положення про організацію системи управління ризиками в надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах, а також Положення про організацію системи внутрішнього контролю в надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах передбачається **не раніше завершення воєнного стану**

**Проект Положення про організацію
системи управління ризиками
у надавачах фінансових послуг та
небанківських фінансових групах**

Основні об'єкти, на яких поширюється Положення

Страховики

Кредитні спілки

**Фінансові установи,
що надають кошти у
позику, компанії з
надання гарантій,
платіжні установи**

**Інші надавачі
фінансових послуг**

**Небанківські
фінансові групи**

Ключові аспекти, які закладено в Положення

Посилення ролі Ради/органів управління

Закріплення повноважень і відповідальності
Затвердження стратегічних документів

Запровадження 3-ліній захисту

Незалежність і підзвітність
підрозділів управління ризиками, комплаєнсу, актуаріїв / CRO, CCO

Вимоги до управління ризиками

Виявлення ризиків
Моніторинг
Контроль
Пом'якшення ризиків

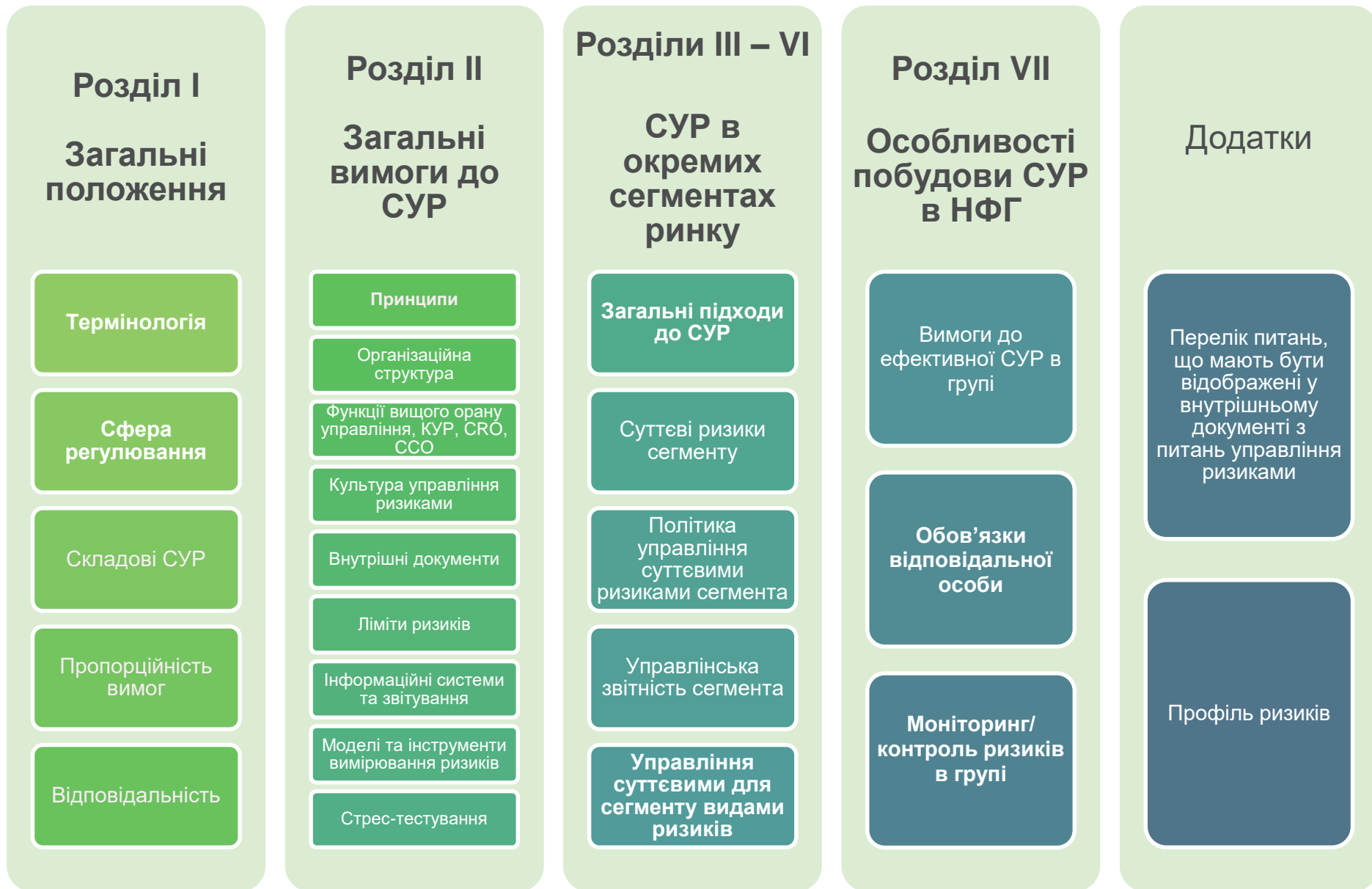
Виявлення, оцінка ризиків

Профіль ризику установи
Стрес-тестування
Інформаційні системи

Вимоги встановлені з урахуванням ризик-орієнтованого підходу до окремих сегментів, враховують групи суспільної важливості / значимості установ в сегменті

Закладено імперативні і рекомендаційні норми, які відображають “найкращу практику” і мають бути запроваджені з відкладальним терміном – через 9 міс. після прийняття Положення

Загальна структура Положення

Градація ризиків, притаманних діяльності

Види ризиків	Страховик	Кредитна спілка	ФК (позики, гарантії, платіжні установи)	Інші ФК
Кредитний ризик	Помірний	Суттєвий	Суттєвий	Суттєвий
Андеррайтинговий ризик	Суттєвий	-	-	-
Ризик ліквідності	Суттєвий	Суттєвий	Помірний	Помірний
Операційний ризик	Суттєвий	Суттєвий	Суттєвий	Суттєвий
Ринковий ризик	Суттєвий	Низький	Низький	Низький
Комплаєнс-ризик	Вагомий	Вагомий	Вагомий	Вагомий
Інші ризики	Помірний	Помірний	Низький	Низький

Модель запровадження СУР

	Страховик		Кредитна спілка		ФК (позики, гарантії, платіжні установи)	Інші ФК (ломбарди, лізингодавці, факторинг, інші)
	Значимі*	Інші	Значимі*	Інші		
Організаційна структура						
Комітет Ради з управління ризиками	√	-	√	-	-	-
CRO, CCO / Підрозділи управління ризиками, комплаєнс	√	√	√	√	√	√
3 лінії (розподіл повноважень)	√	√	√	√	√	√
Культура управління ризиками						
Кодекс етики	√	√	√	√	-	-
Запобігання конфлікту інтересів	√	√	√	√	√	√
Операції з пов'язаними особами	√	√	√	√	√	√
Стратегії, політики, методика, інструменти, системи, процеси						
Профіль ризиків	√	√	√	√	√	√
Внутрішні документи	√	√	√	√	√	√
Запровадження нових продуктів	√	√	√	√	√	√
Ліміти ризиків	√	√	√	√	√	√
Інформаційні системи та звітування	√	√	√	√	√	√
Моделі та інструменти вимірювання ризиків	√	√	√	√	√	√
Стрес-тестування	√	√	√	-	-	-

* - страховики, кредитні спілки, що відносяться до 1, 2 груп суспільної важливості

√ - спрощені вимоги

√ - рекомендації

Ключові аспекти, закладені в Положення

Посилення ролі Ради/органів управління в управлінні ризиками

- Рада/вищий орган управління несе повну відповідальність за створення комплексної, адекватної та ефективної СУР

Роль комітету з управління ризиками

- Рада може делегувати деякі із своїх функцій створеному нею комітету з управління ризиками, проте не обов'язки чи відповідальність

Належний статус і повноваження підрозділів з управління ризиками, комплаєнс і актуаріїв / CRO, CCO

- Забезпечення незалежності (призначення, звітування, винагорода)
- Наділення CRO та CCO правом вето щодо рішень колегіальних органів

Підвищення культури управління ризиками

- Рада повинна створювати «tone at the top» шляхом визначення та дотримання корпоративних цінностей
- Підвищення обізнаності щодо ризиків, управління ними в межах прийнятої корпоративної культури

Розподіл обов'язків між підрозділами/ функціями 3-х ліній

- 1-а лінія – бізнес-підрозділи та підрозділи підтримки
- 2-а лінія – підрозділи управління ризиками/CRO, комплаєнс/CCO, актуарій
- 3-я лінія – підрозділ внутрішнього аудиту

Інформаційні системи

- Повинні забезпечувати повне і достовірне вимірювання ризиків, фіксування подій операційного ризику
- Надавати своєчасну, достовірну і повну інформацію щодо ризиків суб'єктам СУР відповідно до їх потреб/повноважень

Внутрішні документи щодо управління ризиками

- Мають бути розроблені внутрішні документи з управління ризиками
- Рада затверджує профіль ризиків установи, стратегії та політики
- Правління затверджує процедури і порядки

Основні внутрішні документи з управління ризиками

Профіль ризиків

- сукупний рівень ризик-апетиту
- допустимий рівень кожного з видів ризиків
- підходи та перелік припущень, що були використані під час визначення ризик-апетиту;
- внутрішні та зовнішні фактори ризику та обмеження, що впливають на прийняття ризиків

Стратегія управління ризикам

- основні цілі управління ризиками;
- перелік суттєвих ризиків із зазначенням фінансових послуг та видів операцій, які генерують ці ризики;
- загальні принципи управління ризиками

Політика управління ризиками

- мета, завдання та принципи управління ризиками;
- організаційна структура (з розподілом функціональних обов'язків між учасниками процесу);
- перелік лімітів та порядок їх установаження;
- підходи щодо виявлення, вимірювання, моніторингу, контролю, звітування та пом'якшення ризиків;
- перелік та формат форм управлінської звітності, порядок та періодичність/терміни їх надання

Профіль ризиків

Додаток 2
до Положення про організацію системи управління ризиками в надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах (пункт 49 глави 11 розділу II)

Профіль ризиків

Таблиця

№ з/п	Вид ризику	Фактори ризику	Імовірність настання	Величина ризику/ Рівень	Заходи пом'якшення ризику	Залишковий ризик
1	2	3	4	5	6	7
1.	Кредитний ризик					
2.	Андеррайтинговий ризик					
3.	Операційний ризик					
4.	Ринковий ризик					
5.	Ризик ліквідності					
...						
n	Разом	x	x		x	
	Сукупний рівень ризик-апетиту	x	x		x	x

Особливості побудови СУР в небанківській фінансовій групі

В рамках повноважень, визначених ст.16¹ Закону про фінансові послуги: *обмеження ризиків, на які наражається фінансова установа внаслідок участі у фінансовій групі шляхом регулювання, моніторингу та контролю ризиків групи*

СУР учасників групи

Відповідно до вимог на індивідуальній основі

Роль відповідальної особи групи

Моніторинг
ризиків групи

Контроль
ризиків групи

Забезпечення
дотримання вимог НПА

Проект Положення про організацію системи внутрішнього контролю у надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах

Структура проєкту Положення про СВК

I. Загальні положення

- нормативно-правова база
- сфера регулювання
- визначення термінів

II. Загальні засади побудови системи внутрішнього контролю у надавачах фінансових послуг

III. Вимоги до внутрішніх документів

IV. Вимоги до організаційної структури надавача фінансових послуг

V. Компоненти системи внутрішнього контролю надавача фінансових послуг

VI. Контрольне середовище надавача фінансових послуг

VII. Оцінка ризиків, притаманних надавачу фінансових послуг

VIII. Контрольна діяльність надавача фінансових послуг

IX. Контроль за інформаційними потоками та комунікаціями надавача фінансових послуг

X. Моніторинг ефективності системи внутрішнього контролю надавача фінансових послуг

XI. Вимоги до організації системи внутрішнього контролю в небанківських фінансових групах

Ключові вимоги та характеристики СВК

Система внутрішнього контролю – сукупність заходів з внутрішнього аудиту, управління ризиками, комплаєнсу та інших елементів, визначених законодавством України, включаючи це Положення, а також політик, правил і заходів, які забезпечують функціонування, взаємозв'язок та підтримку таких заходів та елементів і спрямовані на досягнення визначених мети, цілей і вимог до діяльності надавача фінансових послуг/небанківської фінансової групи

Мета	Засади організації	Спосіб запровадження	Контроль за впровадженням та ефективністю	Модель 3-х ліній
досягнення фінансовою установою операційних, інформаційних та комплаєнс цілей, визначених у стратегії та/або бізнес-плані.	СВК має бути інтегрована у внутрішні процеси фінансової установи внутрішні документи фінансової установи мають забезпечувати наявність якісної та ефективної СВК фінансової установи	визначення організаційної структури та ключових функцій кожного елементу оцінка ризиків прийняття внутрішніх документів технологічного забезпечення	вищий орган управління правлінням Регулятор	<u>Ролі першої лінії:</u> діяльність підрозділів фронт- та бек-офісів <u>Ролі другої лінії:</u> підрозділи/спеціалісти, які забезпечують допомогу окремих напрямках (ризик –та комплаєнс-менеджмент та інші) <u>Ролі третьої лінії:</u> внутрішній аудит

Положення про СВК визначає лише вимоги до основних засад та принципів побудови СВК. Власне розробка та запровадження СВК, врегулювання окремих питань внутрішнього контролю є компетенцією фінансової установи

Вимоги до СВК: Розподіл обов'язків в системі внутрішнього контролю: модель трьох ліній

Компоненти СВК

пропонується визначити методологічні та організаційні засади функціонування системи внутрішнього контролю

врегулювання питань, пов'язаних із внутрішнім аудитом, моніторингом ефективності, оцінкою звітів та реагуванням на виявлені проблеми

здійснюється фінансовою установою в процесі запровадження системи управління ризиками, оцінка ефективності якої буде передбачено окремим НПА

встановлення базових вимог до оцінки та забезпечення якості інформації, управління внутрішніми та зовнішніми комунікаціями

визначаються види контрольних заходів, основні вимоги до побудови поточного (первинного), послідуєчого та загального (внутрішній аудит) контролів, а також базові вимоги до звітування щодо результатів реалізації контрольних заходів

СВК у небанківській фінансовій групі

Відповідальна особа небанківської фінансової групи забезпечує:

- розробку та прийняття документів з СВК
- належне функціонування СВК у групі
- дотримання групою вимог щодо запровадження СВК у групі
- організацію ефективної СВК у групі
- здійснення моніторингу ефективності СВК у групі
- прийняття рішень про здійснення коригувальних заходів у рамках групи

*Контроль за дотриманням вимог НБУ щодо побудови СВК здійснюється як на рівні всієї групи, так і щодо кожного її учасника

Модель побудови системи внутрішнього контролю (відповідно до чинного законодавства)

Вимоги	Страховики	Кредитні спілки	Фінансові компанії, ломбарди, лізингодавці, надавачі платіжних послуг
Пропорційні вимоги (залежно від розміру фін. установи (МСП/великі підприємства), послуг, що ними надаються, їх значимості)*	-	-	-
Система трьох ліній захисту**	+	+	- (обов'язкові лише I та III лінії: бізнес підрозділи та внутрішній аудит)
Використання COSO-принципів	+	+	+
Визначення окремих повноважень підрозділів, вимоги до розподілу повноважень	+	+	+
Прийняття внутрішніх документів (політик/правил/регламентація процесів)	+	+	+
Ризик-менеджер**	+ (створення функції)	+ (створення функції)	- (разом з тим фінансова компанія матиме право самостійно визначити)
Комплаєнс-менеджер**	+ (створення функції)	+ (створення функції)	- (разом з тим фінансова компанія матиме право самостійно визначити)
Актuarна функція	+	-	-
Внутрішній аудит**	+	+	+

* Чинний закон про фінансові послуги не містить положення щодо можливої диференціації НБУ вимог до фінансових установ, але законодавство містить критерії розподілу господарських товариств, тому доцільно передбачити пропорційні вимоги в межах окремих функцій

** В межах чинного Закону про фінансові послуги (чинний закон використовує одночасно терміни «внутрішній аудит (контроль)» та «внутрішній контроль» (при цьому, внутрішній аудит є лише елементом СВК та належить до 3-ї лінії, а функції РМ та комплаєнсу Законом про фінансові послуги не передбачені)

**Проект Методичних рекомендацій
щодо організації корпоративного
управління в надавачах фінансових
послуг та небанківських фінансових
групах**

Застосування Методичних рекомендацій

**Методичні рекомендації не є регуляторним актом.
Проект Методичних рекомендацій вноситься на обговорення з ініціативи НБУ з метою всебічного опрацювання документа перед його схваленням**

**Методичні рекомендації не носять обов'язковий характер
та рекомендовані до застосування**

особами, які провадять діяльність з надання небанківських фінансових послуг, включаючи фінансові установи (крім банків), платіжні установи, юридичні особи, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги, включаючи установи електронних грошей, операторів поштового зв'язку, які мають право надавати фінансові платіжні послуги (надавачі фінансових послуг) та небанківськими фінансовими групами

Страховики

Кредитні спілки

**Інші надавачі
фінансових послуг**

**Небанківські
фінансові групи**

Структура Методичних рекомендацій

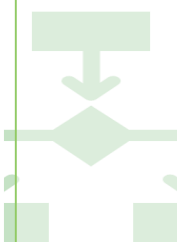
I. Загальні положення:

визначення термінів, принципи;
рекомендації щодо організації корпоративного управління в небанківських фінансових групах;

II. Рекомендації щодо організації корпоративного управління в страховиках:

система органів управління та основні завдання;
критерії визначення колективної придатності;
управління конфліктом інтересів;

III. Рекомендації щодо організації системи управління в кредитних спілках:

система органів управління та основні завдання;
управління конфліктом інтересів;

IV. Рекомендації щодо управління конфліктами інтересів в надавачах фінансових послуг (крім страховиків та кредитних спілок):

політика запобігання, виявлення та управління конфліктами інтересів;
управління конфліктом інтересів;

Рекомендована модель організації системи управління страховика

Основні завдання органів управління страховика

Загальні збори

- Визначення основних напрямів діяльності
- Призначення членів наглядової ради
- Затвердження положення про винагороду та принципів корпоративного управління

Наглядова рада

- Встановлення і контроль за дотриманням стратегії
- Розподіл повноважень між органами управління
- Контроль за діяльністю виконавчого органу, ключових осіб

Правління

- Сприяння належному здійсненню управління ризиками та комплаєнсу
- Виконання цілей поточної діяльності
- Імплементация та дотримання процесів управління та контролю

Комітети ради

- Комітет з управління ризиками (сприяння НР у реалізації та дотриманні стратегії щодо управління ризиками)
- Комітет з питань аудиту (контроль за функціонуванням систем внутрішнього контролю та дотриманням облікових політик)
- Комітет з винагород та призначень (нагляд за дотриманням процедур та належним призначенням керівників)

Колективна придатність

- Органи управління страховика мають володіти достатніми знаннями, навичками, досвідом для ефективного управління страховиком
- Поширюється на раду страховика і виконавчий орган
- Наглядова рада щонайменше на щорічній основі визначає колективну придатність згідно з матрицею профілю

Матриця профілю має включати:

- кваліфікаційні вимоги Національного банку до професійної придатності

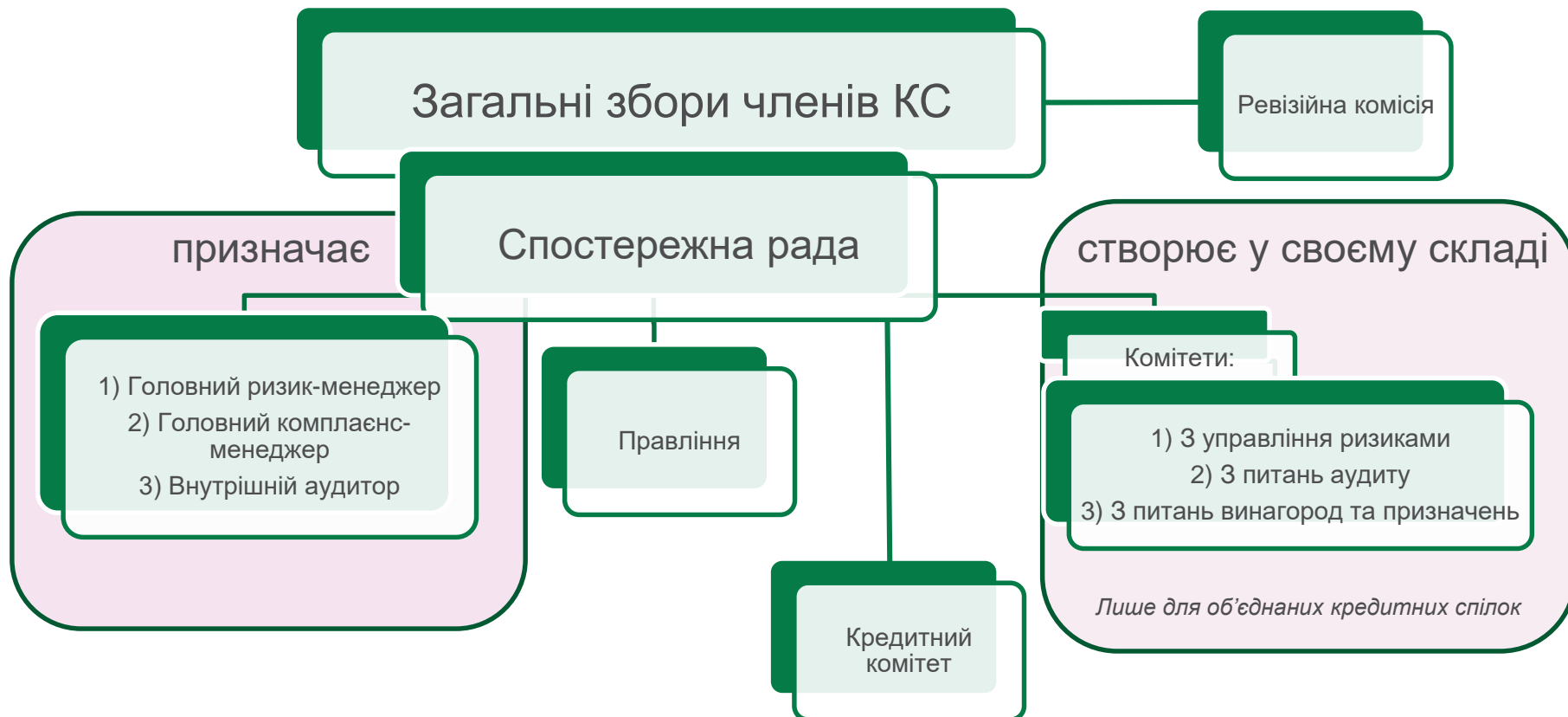
- додаткові критерії:

враховуються особливості діяльності страховика, характер, види і обсяг послуг

оцінювання індивідуальної участі у напрямках управління, прийняття рішень, управління ризиками, комплаєнсу, внутрішнього контролю тощо

оцінювання індивідуальних строків (строк здійснення повноважень, строк досвіду роботи)

Рекомендована модель організації системи управління кредитної спілки

Основні завдання органів управління кредитної спілки

Загальні збори

- **Визначення основних напрямів діяльності**
- **Обрання та відкликання членів спостережної ради**
- **Затвердження принципів корпоративного управління**

Спостережна рада

- **Загальні функції (стратегічні, контрольні)**
- **Призначення правління, головного ризик-менеджера, головного комплаєнс-менеджера, внутрішнього аудитора**
- **Перегляд ефективності роботи правління**

Правління

- **Виконання завдань, визначених загальними зборами та радою**
- **Забезпечення виконання стратегічних напрямів**
- **Забезпечення здійснення поточної діяльності**

Комітети ради

- **Комітет з управління ризиками** (моніторинг та надання рекомендацій раді щодо СУР)
- **Комітет з питань аудиту** (забезпечення належної системи внутрішнього контролю, контроль за наданням фінансової звітності)
- **Комітет з винагород та призначень** (розроблення та імплементація політик, контроль за підвищенням кваліфікації)

Рекомендації щодо організації корпоративного управління в інших надавачах фінансових послуг (крім страховиків та КС)

Враховуючи меншу ризиковість інших надавачів фінансових послуг
Методичні рекомендації щодо них обмежуються базовими положеннями:

Базові принципи корпоративного управління

Ефективність
Чіткість та прозорість
Незалежність

Управління конфліктом інтересів

Затвердження політики (рада або загальні збори)
Забезпечення дотримання політики (виконавчий або інший орган, визначений загальними зборами)

Рекомендації щодо організації корпоративного управління в небанківських фінансових групах

Відповідальна особа НФГ визначає політики з питань корпоративного управління, обов'язкові на рівні НФГ

в окремих випадках під час впровадження політик рада (або виконавчий орган) учасника НФГ можуть здійснити коригування окремих положень

Рада відповідальної особи НФГ (або виконавчий орган) здійснює контроль за дотриманням учасниками НФГ законодавства та внутрішніх документів групи з питань корпоративного управління

Зауваження та пропозиції

Публічне обговорення триває до **31 серпня 2022 року**

Пропозиції та зауваження необхідно направляти на адресу електронної пошти:
NBFi.regulations@bank.gov.ua

Національний
банк України

[Web](#) ▪ [Facebook](#) ▪ [Twitter](#) ▪ [Flickr](#) ▪ [Youtube](#) ▪ [Instagram](#)